

підсумків діяльності і корегування в залежності від цього подальших управлінських рішень. Для вирішення проблем, а також виконання основних завдань сучасного інформаційного забезпечення підрозділів поліції має бути розроблено комплексний підхід для досягнення високого рівня в діяльності правоохоронних структур, а саме: створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, актуальності та безпеки; переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою; упровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення.

1. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учеб. пособ. / Сурмин Ю.П. Київ : МАУП, 2003. - 368 с.

2. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управ.: 25.00.02. Запоріжжя, 2008. – 18 с.

3. Мовчан А.В. Теоретичні засади інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 2 (75). - С. 181-188.

4. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. Харків, 2016. - 408 с.

Кіреєва Л.В.

студентка Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У кримінальному судочинстві України серед інших процесуальних дій судові експертизи посідають значне місце. Судові експертизи призначаються у випадках, коли для вирішення певних питань при провадженні у справі, потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання. Доцільність або недоцільність проведення судової експертизи визначається службовими особами та органами, у провадженні яких перебуває певне кримінальне провадження. Знання експерта дозволяють прийняти вірне рішення у кримінальному провадженні. Підставою для проведення СПЕ є постанова особи, яка здійснює розслідування у кримінальному провадженні, або ухвала суду. Під час провадження у кримінальних і цивільних справах досить часто виникає необхідність використання знань людей, що володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями [1, с. 4].

В даних випадках за постановою органів досудового розслідування, судді або за ухвалою суду особам, які володіють цими спеціальними знаннями,

доручається провести судову експертизу і за її результатами дати висновок [2, с. 138]. Особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань і задіяні до цього відповідними державними органами і службовими особами, називаються експертами, а виконані ними дослідження об'єктів з відповідями на питання – експертизами [3, с. 120]. Експертиза ставить перед собою дослідження наданих судом чи іншими учасниками кримінального процесу об'єктів, яке проводиться експертами на основі спеціальних знань та на науковому підґрунті з метою вивчення відомостей про факти, що мають істотне значення для правильного вирішення справи, яке відбувається у процесуальному порядку з дотриманням встановлених чинним законодавством правил.

Згідно з вимогами КПК України під час досудового розслідування слідчий, прокурор, а під час судового розгляду кримінального провадження – суд зобов'язані звернутися до експерта для проведення СПЕ з приводу визначення психічного стану підозрюваного (обвинувачуваного, підсудного) за наявності відомостей, які викликають сумніви щодо його осудності, обмеженої осудності (п. 3 ч. 2 ст. 242, ст. 509 КПК України). Застосування судом примусових заходів медичного характеру можливе лише щодо особи, яка визнана в установленому для цього порядку неосудною або обмежено осудною [4].

Тяжкість тілесного ушкодження може бути зумовлена, у т.ч., і виникненням у потерпілого після отриманих ушкоджень психічної хвороби, наявність і причина виникнення якої можуть бути встановлені тільки СПЕ. Призначення такої експертизи є обов'язковим (ч. 1 ст. 121 КК, п. 2 ч. 2 ст. 242 КПК України) [5, с. 78]. Відповідно до положень ст. 486 КПК України, у разі необхідності проводиться СПЕ відносно неповнолітнього підозрюваного або обвинуваченого. Вона призначається в обов'язковому порядку слідчим або судом, залежно від того, на якій стадії кримінального провадження такі обставини виявлено [6, с. 60].

Чинним вітчизняним кримінальним процесуальним законодавством не визначено вимог щодо умов і порядку встановлення можливості допиту свідків, потерпілих з урахуванням їх здатності правильно сприймати факти, які мають доказове значення у конкретному кримінальному провадженні, і давати показання про них, якщо такі особи страждають на психічні хвороби чи мають інші вади психіки. І тому, в разі потреби органи досудового розслідування, суд не зобов'язані, але мають право призначити СПЕ або комплексну психолого-психіатричну експертизу для з'ясування відповідних питань [7, с.82].

Найбільша кількість СПЕ, як показало вивчення нами слідчої та судової практики, призначається у разі вчинення кримінальних правопорушень проти особи, при яких шкода частіше за все завдається при вчиненні статевих кримінальних правопорушень, особливо поєднаних із умисними вбивствами і заподіянням тілесних ушкоджень. Останні 5-7 років статеві злочини супроводжуються застосуванням немотивовано жорстокого насильства відносно жертви

та позбавленням її життя. Особливо це стосується згвалтувань, коли винна особа скористалася безпорадним станом жертви. І для судової експертизи має значення той факт, чи довела винна особа свою жертву до такого (безпорадного) стану або скористалася тим, що жертва уже перебувала в такому стані.

Зважаючи на важливість висновку експерта-психіатра, ч.3 ст.242 КПК України передбачена можливість примусового залучення особи для проведення СПЕ під час досудового розслідування – за ухвалою слідчого судді, а під час судового розгляду – за рішенням суду. Примусово залученими для проведення СПЕ можуть бути підозрюваний, потерпілий, свідок, обвинувачений (підсудний) [8, с. 56]. Якщо говорити про цивільне законодавство, то воно перебуває на сторожі інтересів кожної людини, захищаючи, у т.ч., і інтереси осіб, які мають психічні вади, - а саме, жертв згвалтування чи іншого сексуального насильства (ст.ст. 39-40, 223, 226 ЦК України, ст. 258 ЦПК України). Згідно із ст. 145 ЦПК України для встановлення характеру і ступеня ушкодження здоров'я та психічного стану особи – жертви згвалтування, призначення експертизи є обов'язковим.

В кримінальному судочинстві висновок експерта для суду не є обов'язковим, однак незгода суду з ним має бути вмотивована в постанові або ухвалі (ч. 5 ст. 82 КАС України). Рішення суду щодо наявності у особи ознак психічного стану, який зумовлює неосудність і потребує звільнення такої особи від кримінальної відповідальності, може бути прийнято лише на підставі оцінки висновку судово-психіатричної експертизи.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 14 квітня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10. Ст. 88.

2. Козерацька О. А. Аналіз клінічних та соціально-демографічних факторів під час проведення судово-психіатричної експертизи осіб, які скоїли сексуальні злочини / О. А. Козерацька // Український вісник психоневрології. 2018. Т. 26, вип. 4. С. 48-51.

3. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст.232.

4. Олійник О. П. Судово-психіатрична експертиза осіб, які брали участь в антитерористичній операції (аналіз галузевої статистичної звітності) / О. П. Олійник, О. А. Ревенко, О. Г. Голованова, О. В. Радзевілова // Архів психіатрії. 2016. Т. 22, № 3. С. 98-104.

5. Герасименко О. І. Судова медицина: підручник для ВНЗ // За заг.ред Герасименко О.І.; вид. третє, переробл. і доповн. К. : КНТ, 2016. 630 с.

6. Ілейко В. Р. Спірні питання законодавчого та нормативного регулювання комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в Україні / В. Р. Ілейко, А. В. Каніщев // Архів психіатрії. 2011. Т. 17, № 3. С. 58-60.

7. Білецький Є. М. Судова медицина та судова психіатрія : навч. посіб. / Є. М. Білецький, Г. А. Білецька. К. : Одиссей, 2010. 200 с.

8. Каніщев А. В. Судово-психіатрична експертиза алкогольних психічних розладів у цивільному процесі: дані галузевої статистичної звітності / А. В. Каніщев, О. А. Ревенко, О. П. Олійник // Архів психіатрії. 2014. Т. 20, № 2. С. 118-121.